

Sygn. akt **III AUa 1397/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lutego 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 1 lutego 2023 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **T. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.**

o rentę socjalną

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 31 sierpnia 2022 r. sygn. akt VII U 1975/19

oddala apelację.

	sędzia Marta Sawińska	
--	-----------------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 czerwca 2019 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P., na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1340 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) z urzędu odmówił T. P. prawa do renty socjalnej i wstrzymał wypłatę świadczenia od 1 czerwca 2019 r. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że orzeczeniem z dnia 26 kwietnia 2019 r. komisja lekarska ZUS uchyliła orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z 18 marca 2015 r. i stwierdziła, że wnioskodawczyni nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Odwołanie od powyższej decyzji wywiodła T. P., wskazując, że nie czuje się zdolna do podjęcia jakiegokolwiek zatrudnienia, a decyzja jest dla niej krzywdząca. Odwołująca domagała się zmiany zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie prawa do renty socjalnej.

Wyrokiem z 31 sierpnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie VII U 1975/19 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującej T. P. (P.) prawo do renty socjalnej od 1 czerwca 2019r. na stałe.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

T. P. urodziła się w dniu (...); wiek 18 lat odwołująca osiągnęła w dniu (...) r. Od III klasy szkoły podstawowej uczęszczała do szkoły specjalnej. Klas nie powtarzała. Następnie odwołująca ukończyła naukę w (...) Szkole Zawodowej (...) w C. w zawodzie pracownik gospodarstwa domowego, według modułu kształcenia kuchnia – ogród. Ten obszar kształcenia był przeznaczony dla młodzieży funkcjonującej na poziomie dolnego obszaru upośledzenia umysłowego lekkiego stopnia lub upośledzenia umysłowego umiarkowanego stopnia i miał wyposażać uczniów w umiejętności praktyczne wspomagające ich samodzielność życiową. Odwołująca odbywała praktyki u Sióstr (...). Poza tym nie pracowała zawodowo.

Odwołująca urodziła się metodą kleszczową. W dzieciństwie rozpoznawano u niej opóźnienie rozwoju psychoruchowego. Matka odwołującej była osobą z niepełnosprawnością intelektualną i znaczną otyłością. Ojciec odwołującej nadużywał alkoholu.

Od dnia 1 października 2003 r. odwołująca miała przyznawane okresowo prawo do renty socjalnej. Podstawą orzekania o niezdolności odwołującej do pracy było upośledzenie umysłowe stwierdzone w dzieciństwie.

W orzeczeniu z dnia 18 marca 2015 r. lekarz orzecznik ZUS stwierdził, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed 18 rokiem życia lub w trakcie nauki w szkole, rozpoznając u odwołującej: upośledzenie umysłowe stopnia lekkiego/umiarkowanego z nierównomiernym rozwojem sfery poznawczej i organicznymi zaburzeniami osobowości.

Decyzją z dnia 2 kwietnia 2015 r., wydaną na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 18 marca 2015 r. ZUS Oddział w P. przyznał odwołującej prawo do renty socjalnej odwołującej od 1 maja 2015 r. do 31 maja 2020 r.

Orzeczeniami (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w P. z dnia: 23 kwietnia 1998 r., 20 kwietnia 2001 r., 4 grudnia 2006 r. odwołująca była uznawana za osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym okresowo (symbol przyczyny niepełnosprawności O1-U 11-I).

Orzeczeniem (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w P. z dnia 21 stycznia 2010 r. odwołująca została uznana za osobę niepełnosprawną w stopniu lekkim na stałe (symbol przyczyny niepełnosprawności O1-U 11-I).

Orzeczeniem z dnia 26 kwietnia 2019 r. komisja lekarska ZUS w trybie nadzoru Prezesa ZUS nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy uchyliła orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 18 marca 2015 r. i stwierdziła, że T. P. nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Zaskarżoną decyzją z dnia 3 czerwca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P., powołując się na orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 26 kwietnia 2019 r., z urzędu odmówił T. P. prawa do renty socjalnej i wstrzymał wypłatę świadczenia od 1 czerwca 2019 r.

U odwołującej rozpoznano: upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, przepuklinę pępkową, stan kardiologiczny stabilny, cukrzycę typu 2 – leczoną doustnym środkiem przeciwcukrzycowym.

Z przyczyn ginekologicznych, kardiologicznych, diabetologicznych odwołująca nie jest niezdolna do pracy.

U odwołującej doszło do naruszenia sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia z powodu upośledzenia umysłowego. Charakter i przebieg procesów chorobowych (naruszenia sprawności organizmu) odwołującej oraz ich wpływ na stan czynnościowy i sprawność psychofizyczną organizmu powoduje całkowitą niezdolność odwołującej do pracy, która to niezdolność ma charakter stały.

Upośledzenie umysłowe nie jest chorobą psychiczną, lecz jest zaburzeniem rozwojowym w obrębie ośrodkowego układu nerwowego. W upośledzeniu umysłowym spostrzeganie otaczającego świata jest tym gorsze, im głębszy jest defekt intelektualny. Nawet przy lekkim upośledzeniu spostrzeganie jest utrudnione i nie odbija w pełni otaczającej rzeczywistości. W przypadku odwołującej występuje słaba koncentracja i brak podzielności uwagi, trudności z koncentrowaniem uwagi dowolnej, widoczne są trudności w dłuższym koncentrowaniu się na określonym

przedmiocie i czynności, jednak występuje dobra koncentracja uwagi przy wykonywaniu czynności prostych, mechanicznych i na interesujących przedmiotach, dominuje uwaga mimowolna. Pamięć odwołującej jest mało dokładna i krótkotrwała, a jej zakres jest wąski i ograniczony, występują luki pamięciowe wypełnione zamyśleniami i konfabulacjami, upośledzona jest pamięć logiczna, występuje bardzo wolne tempo uczenia się oraz trudności w zapamiętywaniu, przechowywaniu i odtwarzaniu zapamiętanego materiału oraz treści powiązanych logicznie. Odwołująca ze względu na konsekwencje upośledzenia umysłowego nie jest w stanie załatwić niektórych swoich spraw urzędowych, wymagających myślenia abstrakcyjnego, umiejętności liczenia, przewidywania konsekwencji swoich działań w przyszłości, nie jest ona również w stanie świadczyć pracy na otwartym rynku pracy, dokonywać rozliczeń finansowych.

Wyniki uzyskane przez odwołującą w Teście Matryc Ravena potwierdzają, iż pod względem intelektualnym odwołująca funkcjonuje na poziomie upośledzenia umysłowego. Istotnie ograniczona zdolność odwołującej do logicznego rozumowania, wnioskowania, uogólniania, porównywania, analizowania ma charakter pierwotny i nie wynika z zaniedbań środowiskowych. Występujące u odwołującej upośledzenie funkcji intelektualnych (oraz mała stabilność emocjonalna) ma podłoże organiczne. Wyniki uzyskane w badaniu potwierdzają, że odwołująca od zawsze wymagała kształcenia specjalnego. Pilność odwołującej w okresie szkolnym pozwoliła jej opanować niektóre z technik szkolnych na elementarnym poziomie (pisanie, czytanie) oraz przyswoić sobie praktyczne umiejętności z zakresu gospodarstwa domowego, nabyte w (...) szkole zawodowej (...) Poziom sprawności intelektualnej odwołującej wskazuje, że nigdy nie była zdolna do samodzielnej pracy, a jedynie do wykonywania prostych prac pomocniczych pod nadzorem innego pracownika w warunkach pracy chronionej (na stanowisku specjalnie dostosowanym do jej ograniczeń). Do tej pory przeprowadzone badania poziomu rozwoju intelektualnego wskazują na nieznaczną poprawę funkcjonowania w tym zakresie:

10 marca 1998 r. 11=47/47,58/, upośledzenie umysłowe umiarkowane,

22 października 2001 r. ---11=54/58, 60/, upośledzenie umysłowe lekkie,

10 marca 2006 r. 11=47/55, 47/, upośledzenie umysłowe umiarkowane,

8 grudnia 2009 r. 11=58/61, 57/, upośledzenie umysłowe lekkie,

8 marca 2019 r. 11=60/59, 63/, upośledzenie umysłowe lekkie.

Pomimo poprawy w wynikach testów psychologicznych na przestrzeni od 2010 r. odwołująca nadal jest osobą całkowicie niezdolną do pracy. Odwołująca może wykonywać w warunkach pracy chronionej pod nadzorem proste prace fizyczne takie jak składanie elementów, składanie opakowań, prace porządkowe, magazynowe, kuchenne, prace typu dozoru obiektów za pomocą kamer itp. Upośledzenie umysłowe jest nieodwracalnym zaburzeniem funkcjonowania poznawczego i nie jest możliwa jego istotna zmiana, zwłaszcza do poziomu normy intelektualnej.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującej T. P. (P.) prawo do renty socjalnej od 1 czerwca 2019r. na stałe.

Na wstępie rozważań prawnych Sąd Okręgowy zacytował treść art. 4 ust. 1, art. 5 oraz art. 15 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, art. 12 oraz art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w zakresie oceny zdolności odwołującej do pracy oparł swe rozstrzygnięcie w głównej mierze na opiniach biegłych. W tym bowiem zakresie konieczna była wiedza specjalna w rozumieniu art. 278 § 1 k.p.c.

Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że podzielił stanowisko biegłych psychologa i psychiatry M. M. wyrażone w opiniach popartych opiniami uzupełniającymi biegłego psychiatry, ponieważ jest ono wnikliwe i szczegółowe. Biegli wydający opinie posiadają wiedzę specjalistyczną, przeprowadzili badania odwołującej oraz przeanalizowali jej dokumentację medyczną. Brak było zasadnych przesłanek do dyskwalifikowania końcowej konkluzji biegłych, jej zasadności i

zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy. Sprawozdania z przedmiotowych badań i wywiadów od badanej, zawarte w opiniach świadczą o tym, że badania i analiza dokumentacji medycznej nie były powierzchowne. Dlatego – w ocenie Sądu Okręgowego - należało je uznać za przekonujące, obiektywne, logiczne, spójne wewnętrznie i zgodne z doświadczeniem życiowym.

Na podstawie ww. opinii biegłych sądowych Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, na stałe. Przyczyną aktualnej całkowitej niezdolności do pracy jest upośledzenie umysłowe odwołującej, które powstało przed ukończeniem przez nią 18 roku życia i które jest nieodwracalnym zaburzeniem funkcjonowania poznawczego i nie jest możliwa jego istotna zmiana. Następnie Sąd Okręgowy zacytował fragment orzeczeń Sądu Najwyższego 8 grudnia 2021 r. sygn. I USK 325/21 oraz z 24 stycznia 2018r., sygn. I UK 524/16 dot. „całkowitej niezdolności do pracy” i „naruszenia sprawności organizmu” .

Sąd I instancji podkreślił, że w niniejszej sprawie pozwany nie wykazał, że stan zdrowia odwołującej uległ poprawie w stopniu, który pozwalałby na podjęcie przez nią pracy na otwartym rynku pracy, z kolei możliwość wykonywania zatrudnienia jedynie w warunkach pracy chronionej pozwala na uznanie odwołującej za całkowicie niezdolną do pracy.

Sąd Okręgowy zaakcentował, że samo niezadowolenie pozwanego z treści opinii biegłych, gdy nie podnosi on zarzutów, które mogłyby podważyć ich miarodajność, nie powoduje konieczności powoływania kolejnych biegłych (orzeczenie Sądu Najwyższego z 15 lutego 1974 r., sygn. akt II CR 817/73 – nie publikowane oraz z 18 lutego 1974 r., sygn. akt II CR 5/74, Biuletyn Sądu Najwyższego 1974/4/64 , wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 7 czerwca 2006r., sygn. I ACa 1407/05, LEX nr 278415). Takie samo stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 sierpnia 1999r., sygn. I PKN 20/99, OSNP 2000/22/807, w którym orzekł, że potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii.

W tym stanie rzeczy z przyczyn wskazanych i opisanych wyżej Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że odwołująca wykazała w postępowaniu przed sądem, iż jest nadal całkowicie niezdolna do pracy, a niezdolność ta powstała przed ukończeniem 18 roku życia i tym samym spełnia wszystkie przesłanki do przywrócenia prawa do renty socjalnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i powołanych przepisów prawa materialnego zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującej prawo do renty socjalnej od dnia 1 czerwca 2019 r., tj. od dnia, w którym organ rentowy wstrzymał odwołującej wypłatę tego świadczenia na stałe.

Sąd I instancji podkreślił także, że przyznanie prawa do renty socjalnej na stałe nie pozbawia organu rentowego, na warunkach określonych ustawą, uprawnienia do ponownego zbadania kwestii niezdolności wnioskodawczyni do pracy. Zgodnie z treścią art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie.

Wyróżnia się bowiem cztery możliwości orzeczenia niezdolności do pracy: a) na okres nie dłuższy niż 5 lat, b) na okres dłuższy niż 5 lat, oznaczony datą końcową inną niż dzień osiągnięcia wieku emerytalnego z art. 24 ust. 1, c) na okres do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego z art. 24 ust. 1, d) na trwałe. W tym ostatnim przypadku konsekwencją byłoby przyznanie renty stałej, do której prawo ustałoby stosownie do art. 101 lub art. 101a (Antonów Kamil (red.), Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, LEX).

W konsekwencji powyższego Zakład Ubezpieczeń Społecznych może ponownie zlecić badanie lekarskie osobie, która pobiera rentę stałą (świadczenie uzupełniające) przyznaną jej prawomocnym wyrokiem sądu, a rencista, którego prawo do świadczenia zostało ustalone prawomocnym wyrokiem sądu „na stałe”, jest zobowiązany (art. 126 ustawy) poddać się badaniom lekarskim, jeżeli są one niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń określonych ustawą (uchwała SN z dnia 12 grudnia 2011r., I UZP 7/11).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a) art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. 2022 poz. 240 tj.) w związku z art. ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2022 poz. 504 tj.) poprzez uznanie, że odwołująca jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, a w konsekwencji przyznanie jej z tego tytułu prawa do renty socjalnej od 1 czerwca 2019 r. na stałe pomimo, że przeprowadzone badania nie wykazały odchyień, które powodowałyby niezdolność do jakiejkolwiek pracy, a stopień upośledzenia odwołującej był lekki.

2. naruszenie prawa procesowego tj.

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną i wybiórczą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na wyłącznym oparciu się o opinię biegłego sądowego w zakresie psychiatrii i medycyny pracy lek. med. M. M. oraz bezzasadne uznanie, że przeprowadzona w sprawie opinia pozwoliła ostatecznie ustalić faktyczny stan zdrowia odwołującej - co w ocenie Sądu pozwala na uznanie, że znaczące dla sprawy okoliczności zostały wyjaśnione, w sytuacji gdy opinie biegłego są niespójne, wewnątrznie sprzeczne, a opinia zasadnicza została zmieniona dopiero wskutek wytknięcia niezgodności. Biegły naruszył zasady logiki i doświadczenia życiowego, bowiem osobie całkowicie niezdolnej do pracy nie można przypisać pracy dozorowania obiektów, która wymaga wyjątkowej uwagi, koncentracji i spostrzegawczości. Ten oczywisty błąd logiczny doprowadził do błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy, co w konsekwencji miało wpływ na wydane rozstrzygnięcie poprzez uznanie, że od 1 czerwca 2019 r. odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy,

b) art. 227 k.p.c. i 232 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie wszystkich okoliczności mających znaczenie dla sprawy i nieuwzględnienie zastrzeżeń pozwanego wniesionych do opinii biegłego oraz poprzez uznanie, że okoliczności sporne zostały wyjaśnione pomimo, że rozbieżności pomiędzy stanowiskiem organu rentowego a stanowiskiem biegłego sądowego dotyczących stopnia naruszenia sprawności organizmu odwołującej nie zostały jednoznacznie wyjaśnione,

c) art. 278 k.p.c. poprzez pominięcie opinii biegłego psychiatry lek. med. W. M. orzekającego częściową niezdolność odwołującej do pracy, pomimo orzeczenia lekkiego stopnia upośledzenia umysłowego, a orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy nie znajduje odzwierciedlenia w wynikach przeprowadzonych badań psychiatrycznych.

Mając na uwadze powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania,

2. ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania,

3. przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z uzupełniającej opinii biegłego psychiatry na okoliczność określenia stopnia odchyień stanowiących przyczynę niezdolności odwołującej do pracy, a tym samym ustalenia, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki do przyznania jej prawa do renty socjalnej, tak aby po uzupełnieniu opinia ta mogła stanowić dowód w postępowaniu, bowiem opinie biegłego psychiatry i medycyny pracy nie stanowią odpowiedzi na zastrzeżenia organu rentowego.

Odwołująca nie złożyła odpowiedzi na apelację organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna i podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny po zapoznaniu się z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (w tym również opinii biegłych) uznał, że rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe, zaś apelacja pozwanego nie zawiera zarzutów skutkujących koniecznością zmiany lub uchylecia zaskarżonego wyroku.

Istota sporu sprowadzała się do rozstrzygnięcia czy odwołująca spełnia przesłanki do przyznania jej renty socjalnej.

Jak prawidłowo wskazał Sąd Okręgowy zgodnie art. 4 ust. 1 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Zgodnie zaś z ust. 2 wskazanego przepisu, osobie, która spełnia warunki określone w ust. 1, przysługuje renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała, a renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa. Z kolei art. 5 ustawy o rencie socjalnej odsyła, celem wyjaśnienia znaczenia pojęcia całkowitej niezdolności do pracy do ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z treścią art. 12 ust. 1 i 2 ww. ustawy, niezdolną do pracy w rozumieniu ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu, a całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy.

Nie budzi wątpliwości, że w sprawie, której przedmiotem jest prawo do renty, warunkująca powstanie tego prawa ocena niezdolności do pracy w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń ubezpieczonego (wyroki SN z: 12.04.2000 r., II UKN 498/99, OSNAP 2001 nr 19, poz. 597; 07.07.2005 r., II UK 277/04, OSNP 2006 nr 56, poz. 97).

Zakres postępowania dowodowego wyznacza potrzeba procesowa, którą stanowi dostateczne wyjaśnienie faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Ta ogólna reguła wyznacza zakres postępowania, w tym także czas jego trwania oraz dobór środków dowodowych. Postępowanie dowodowe służy dostatecznemu wyjaśnieniu okoliczności spornych i temu celowi jest podporządkowane. Jego dysponentem jest Sąd w takim znaczeniu, że to on decyduje o potrzebie przeprowadzenia dowodu zarówno wskazanego przez stronę, jak i z urzędu.

Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych: ginekologa, kardiologa, diabetologa, psychologa i psychiatry.

U odwołującej rozpoznano: upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, przepuklinę pępkową, stan kardiologiczny stabilny, cukrzycę typu 2 – leczoną doustnym środkiem przeciwcukrzycowym.

Z przyczyn ginekologicznych, kardiologicznych, diabetologicznych odwołująca nie jest niezdolna do pracy.

Z kolei odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z przyczyn psychiatrycznych. Sąd Apelacyjny podkreśla, że podstawą orzekania o niezdolności odwołującej do pracy było upośledzenie umysłowe stwierdzone w dzieciństwie.

Nadto Sąd Apelacyjny podaje, że z opinii biegłego psychiatry (który jest również specjalistą z zakresu medycyny pracy) M. M. u odwołującej doszło do naruszenia sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia z powodu upośledzenia umysłowego. Charakter i przebieg procesów chorobowych (naruszenia sprawności organizmu) odwołującej oraz ich wpływ na stan czynnościowy i sprawność psychofizyczną organizmu powoduje całkowitą niezdolność odwołującej do pracy, która to niezdolność ma charakter stały. W przypadku odwołującej występuje słaba koncentracja i brak podzielności uwagi, trudności z koncentrowaniem uwagi dowolnej, widoczne są trudności w dłuższym koncentrowaniu się na określonym przedmiocie i czynności, jednak występuje dobra koncentracja uwagi przy wykonywaniu czynności prostych, mechanicznych i na interesujących przedmiotach, dominuje uwaga mimowolna. Pamięć odwołującej jest mało dokładna i krótkotrwała, a jej zakres jest wąski i ograniczony, występują

luki pamięciowe wypełnione zamyśleniami i konfabulacjami, upośledzona jest pamięć logiczna, występuje bardzo wolne tempo uczenia się oraz trudności w zapamiętywaniu, przechowywaniu i odtwarzaniu zapamiętanego materiału oraz treści powiązanych logicznie. Odwołująca ze względu na konsekwencje upośledzenia umysłowego nie jest w stanie załatwiać niektórych swoich spraw urzędowych, wymagających myślenia abstrakcyjnego, umiejętności liczenia, przewidywania konsekwencji swoich działań w przyszłości, nie jest ona również w stanie świadczyć pracy na otwartym rynku pracy, dokonywać rozliczeń finansowych. W ocenie biegłego psychiatry M. M. pomimo poprawy w wynikach testów psychologicznych na przestrzeni od 2010 r. odwołująca nadal jest osobą całkowicie niezdolną do pracy (nie nastąpiła poprawa zdrowia). Odwołująca może wykonywać w warunkach pracy chronionej pod nadzorem proste prace fizyczne takie jak składanie elementów, składanie opakowań, prace porządkowe, magazynowe, kuchenne, prace typu dozoru obiektów za pomocą kamer itp. Upośledzenie umysłowe jest nieodwracalnym zaburzeniem funkcjonowania poznawczego i nie jest możliwa jego istotna zmiana, zwłaszcza do poziomu normy intelektualnej.

Sąd Apelacyjny podkreśla przy tym, że wbrew twierdzeniom organu rentowego, Sąd Okręgowy wyjaśnił dlaczego, nie oparł rozstrzygnięcia na wnioskach płynących z opinii biegłego sądowego psychiatry W. M.. Sąd Okręgowy wskazał, że nie kwestionując kompetencji tego biegłego, uznał, że to ocena stanu zdrowia odwołującej pod kątem psychiatrycznym dokonana przez biegłego psychiatrę-specjalistę medycyny pracy (M. M.) jest przekonująca i umotywowana. W ocenie Sądu Okręgowego rozbieżności pomiędzy opiniami wynikały z dokonania przez biegłego psychiatrę W. M. odmiennej interpretacji uzyskanych przez odwołującą wyników badań psychologicznych i ich wpływu na funkcjonowanie odwołującej. Jednocześnie biegły psychiatra W. M. w opinii wyraźnie zaznaczył, że całościową ocenę wydolności zarobkowej odwołującej może najlepiej przeprowadzić biegły z zakresu medycyny pracy (k. 64) i dlatego też Sąd Okręgowy przeprowadził dowód z opinii biegłego psychiatry M. M., który posiada jednocześnie specjalizację z dziedziny medycyny pracy.

Sąd Apelacyjny zaznacza, że stanowisko Sądu I instancji w ww. zakresie całkowicie podziela. W ocenie Sądu Apelacyjnego zaznaczyć również wypada, że opinia biegłego lekarza psychiatry i lekarza medycyny pracy M. M. w pełni korespondowała z wyczerpującą, obszerną, szczegółową i wszechstronnie uzasadnioną opinią biegłej psycholog M. J.. Biegli byli zgodni co do tego, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu upośledzenia umysłowego, niezdolność ta powstała przed ukończeniem 18 roku życia, a odwołująca mogła zachować zdolność do wykonywania prostych czynności tylko pod nadzorem, w warunkach pracy chronionej i to na specjalnie przystosowanym dla niej stanowisku pracy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji prawidłowo pominął w niniejszym postępowaniu dowód z opinii biegłego psychiatry W. M., przy jednoczesnym uznaniu za przydatną opinię biegłego sądowego psychiatry, który jest również biegłym z zakresu medycyny pracy. Biegły M. M. w opiniach uzupełniających wyjaśnił sprzeczności w treści opinii. Sąd Apelacyjny zaznacza, że organ rentowy powoływał się na możliwość wykonywania przez odwołującą prostych prac fizycznych pod nadzorem, natomiast nie dostrzegł, że biegły w treści opinii wyraźnie wskazał na możliwość wykonywania tych prac wyłącznie w warunkach pracy chronionej (i pod nadzorem i na specjalnie przystosowanym stanowisku pracy).

Stanowiąc o całkowitej niezdolności do pracy, ustawodawca w art. 12 ust. 2 EmRentyFUSU posłużył się - jako wyznacznikiem jej stopnia określeniem „jakakolwiek praca”. W tym wypadku ocena zdolności do pracy nie wymaga żadnych odniesień do kwalifikacji ubezpieczonego.

Od czasu wprowadzenia pojęcia całkowitej niezdolności do pracy (w art. 12 ust. 2 pkt 2 DekrPZE), całkowita niezdolność do jakiegokolwiek pracy definiowana jest jako równoznaczna z utratą zdolności do pracy w normalnych warunkach. Należy bowiem mieć na względzie, posługując się przesłanką niezdolności do „jakiegokolwiek pracy”, ustawodawca zastrzegł w art. 13 ust. 4 EmRentyFUSU, iż jej stwierdzeniu nie stoi na przeszkodzie zachowanie zdolności do pracy w warunkach specjalnie stworzonych dla osoby niepełnosprawnej. Nie ma więc przeszkód w ustaleniu całkowitej niezdolności do pracy, mimo zachowania zdolności do wykonywania prac, które może wykonywać osoba o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zatrudniona w zakładzie pracy chronionej, czyli w warunkach, o jakich mowa w art. 28 albo 29 RehZawU (np. w spółdzielni socjalnej powstałej w wyniku

przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych), albo w zakładzie aktywności zawodowej lub na przystosowanym stanowisku pracy osoby niepełnosprawnej. Przesłanka niezdolności do jakiegokolwiek pracy odnosi się zatem do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio, przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu (wyr. SN z 8.12.2000 r., II UKN 134/00, OSNAPiUS 2002, Nr 15, poz. 369, wyr. SN z 8.5.2007 r., II UK 192/06, OSNP 2008, Nr 11-12, poz. 173; wyr. SN z 7.9.1979 r II URN 111/79, OSNCP 1980, Nr 2, poz. 35).

Sąd Apelacyjny raz jeszcze zwraca uwagę, że właśnie opinia biegłego sądowego specjalisty z zakresu psychiatrii i medycyny pracy okazała się przydatna i pomocna do wydania rozstrzygnięcia w sprawie. W opinii biegły sądowy w sposób szczegółowy wyjaśnił, dlaczego uznał odwołującą za całkowicie niezdolną do pracy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego tak przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe, w pełni rozstrzyga istotę sporu.

Zarzuty, jakie pozwany podnosił względem opinii psychiatry nie przemawiają za tym, aby kwestionować je pod względem merytorycznym. Brak satysfakcji pozwanego organu rentowego z wniosków tych opinii nie jest argumentem za przyjęciem, że orzeczenie Sądu Okręgowego jest oczywiście wadliwe.

Jak już była mowa wyżej z przyczyn ginekologicznych, kardiologicznych, diabetologicznych odwołująca nie jest niezdolna do pracy, natomiast podstawą orzekania o niezdolności odwołującej do pracy było upośledzenie umysłowe stwierdzone w dzieciństwie. Z kolei odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z przyczyn psychiatrycznych i jak stwierdził w swojej opinii biegły sądowy specjalista z zakresu psychiatrii i medycyny pracy u odwołującej doszło do naruszenia sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia z powodu upośledzenia umysłowego. U odwołującej nie doszło do poprawy stanu zdrowia, by można było ją uznać za osobę całkowicie zdolną do wykonywania pracy (na rynku pracy). Z kolei charakter i przebieg procesów chorobowych (naruszenia sprawności organizmu) odwołującej oraz ich wpływ na stan czynnościowy i sprawność psychofizyczną organizmu powoduje całkowitą niezdolność odwołującej do pracy, która to niezdolność ma charakter stały. Opinia biegłego lekarza psychiatrii i lekarza medycyny pracy M. M. w pełni korespondowała z wyczerpującą, obszerną, szczegółową i wszechstronnie uzasadnioną opinią biegłej psycholog M. J.. Nadto biegły psychiatra W. M. w opinii wyraźnie podkreślał, że całościową ocenę wydolności zarobkowej odwołującej może najlepiej przeprowadzić biegły z zakresu medycyny pracy i dlatego Sąd I instancji taki dowód przeprowadził tj. z opinii biegłego psychiatry M. M., który posiada jednocześnie specjalizację z dziedziny medycyny pracy i na tej opinii się oparł.

W orzecznictwie wskazuje się, że opinia biegłych w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych podlega ocenie na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków. Wnioski środka dowodowego w postaci opinii biegłego mają być jasne, kategoryczne i przekonujące dla sądu, jako bezstronnego arbitra w sprawie, dlatego gdy opinia biegłego czyni zadość tym wymogom, co pozwala uznać znaczące dla istoty sprawy okoliczności za wyjaśnione, to nie zachodzi potrzeba dopuszczania dowodu z dalszej opinii biegłych. Granicę obowiązku prowadzenia przez sąd postępowania dowodowego wyznacza, podlegająca kontroli instancyjnej, ocena czy dostatecznie wyjaśniono sporne okoliczności sprawy, okoliczność zaś, że opinia biegłych nie ma treści odpowiadającej stronie, zwłaszcza gdy w sprawie wypowiedało się kilku kompetentnych pod względem fachowości biegłych, nie stanowi dostatecznego uzasadnienia dla przeprowadzenia dowodu z kolejnych opinii (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 października 2013r. I ACa 577/13).

Sąd Apelacyjny na marginesie zwraca również uwagę na wyrok Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2018 r. sygn. I UK 344/17 w którym Sąd wyjaśnił, że w polskim systemie świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy nie jest znana instytucja renty dożywotniej, to jest prawa do renty niezależnej od zmiany okoliczności istniejących w chwili jej przyznania, nie można więc twierdzić ani o swoistej niewzruszalności prawa do renty, ani o niepoddawaniu tego prawa jakiegokolwiek weryfikacji. Naturalną konsekwencją konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo jest więc

wyposażenie organów rentowych w uprawnienie do badania, czy nadal zachodzą niezbędne warunki tego prawa. Stosownie do art. 107 ustawy emerytalnej ulega ono zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2002 r., II UKN 519/01i z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 143/05). Oznacza to, że dopuszczalne jest przeprowadzanie badania lekarskiego na wniosek lub z urzędu w celu ustalenia zmiany stopnia niezdolności do pracy, braku tej niezdolności lub jej ponownego powstania. W licznych wyrokach Sąd Najwyższy wskazał, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje dopóty, dopóki spełniane są warunki, od których ustawodawca uzależnia prawo do tego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2006 r., II UK 177/05, z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 195/05, z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 212/05, z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 215/05 uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UZP 7/11). Możliwość zastosowania art. 107 ustawy emerytalnej dotyczy także rent przyznanych na czas określony (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2016 r., III UK 120/15). Co więcej z art. 107 ustawy emerytalnej wynika w istocie obowiązek weryfikowania niezdolności do pracy. W sprawie o rentę socjalną przepis art. 107 ma zastosowanie w oparciu o art. 15 ust 1 ustawy o rencie socjalnej. W niniejszej sprawie natomiast u odwołującej nie wystąpiła poprawa stanu zdrowia, nadal jest osobą całkowicie niezdolną do pracy (może wykonywać pracę wyłącznie w zakładzie pracy chronionej i pod nadzorem, na specjalnie przystosowanym stanowisku pracy).

Sąd Apelacyjny ponownie podkreśla, że opinie sporządzone w niniejszej sprawie przez biegłych lekarzy sądowych zostały sporządzone fachowo, w oparciu o aktualną wiedzę, przedstawione w nich wnioski poparte są odpowiednimi argumentami. Odwołująca z przyczyn ginekologicznych, kardiologicznych, diabetologicznych nie jest niezdolna do pracy, natomiast jest całkowicie niezdolna do pracy z przyczyn psychiatrycznych i w tym zakresie Sąd I instancji uznał słusznie za miarodajną opinię biegłego sądowego specjalisty z zakresu psychiatrii i jednocześnie z zakresu medycyny pracy M. M., a jego opinia w pełni korespondowała z opinią biegłej psycholog M. J.. Biegli sądowi w należyty sposób wyjaśnili przedstawione przez Sąd I instancji zagadnienia, wskazali na czym oparli swe tezy i co stanowiło ich podstawę.

Wbrew zarzutom podniesionym w apelacji orzeczenie Sądu I instancji jest zatem prawidłowe i ostateczne wnioski Sądu Okręgowego należy zaakceptować. Sąd I instancji nie naruszył zatem art. 227 i 232 k.p.c., bowiem wyjaśnił wszystkie sporne okoliczności, a nadto ocenił cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, wskazując, na jakich dowodach się oparł, a którym odmówił wiarygodności. Ocena dowodów dokonana przez Sąd Okręgowy jest swobodna, ale nie dowolna. Nie przekracza granic określonych przez art. 233 § 1 k.p.c. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (wyrok SA w Lublinie III AUa 758/12, Lex nr 1223279). Sąd Apelacyjny nie widział również konieczności przeprowadzenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłego W. M., bowiem okoliczność istotne do wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie zostały wyjaśnione.

Wyrokując w sprawie Sąd nie naruszył zatem przepisów prawa materialnego i procesowego, które miałyby wpływ na powyższe rozstrzygnięcie.

Reasumując, mając na uwadze wnioski poczynione w oparciu o posiadany w sprawie materiał dowodowy Sąd Apelacyjny uznał, że odwołująca wykazała, że jest trwale całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, powstałego przed ukończeniem 18 roku życia, a zatem spełniła przesłanki uzasadniające przyznanie jej prawa do renty socjalnej na stałe (brak było podstaw do wstrzymania odwołującej renty od 1 czerwca 2019 r.).

Z uwagi na powyższe, wobec uznania zarzutów apelacyjnych za bezzasadne, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił złożoną w niniejszej sprawie apelację.

sędzia Marta Sawińska